

BERÄTTELSE

TILL

1943 ÅRS LAGTIMA RIKSDAG

ANGÅENDE

RIKSBANKEN

AV

RIKSDAGENS REVISORER

år 1942.

STOCKHOLM
RIKSBANKENS SEDELTRYCKERI
1942.

Till 1943 års lagtima riksdag.

Undertecknade, av innevarande års riksdag utsedda revisorer, vilka enligt föreskrift i riksdagsordningens 72 § den 16 september 1942 påbörjat och denna dag fullbordat granskningen av riksbankens tillstånd och förvaltning, få härmed avgiva den berättelse därom, som i 6 § av den för riksdagens revisorer gällande instruktion finnes föreskriven.

Riksbankens räkenskaper för år 1940 äro granskade av förra årets revisorer och vid 1942 års riksdag har ansvarsfrihet blivit fullmäktige i riksbanken beviljad dels för förvaltningen under år 1940 av bankens såväl huvudkontor som samtliga avdelningskontor i orterna dels ock för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från och med den 10 januari 1941 till och med den 9 januari innevarande år.

Den nu förrättade granskningen har till följd härav omfattat riksbankens räkenskaper för år 1941 och därjämte den del av det löpande årets förvaltning, som är redovisad i fullmäktiges protokoll från den 10 januari till tiden för revisionsförrättningens början, och hava revisorerna för berörda granskningsarbete fått emottaga dels berättelse av fullmäktige om riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning samt om Tumba pappersbruk, dels fullmäktiges protokoll och skrivelser för ifrågavarande tid jämte riksbankens och brukets räkenskaper för år 1941 dels ock styrelsernas vid avdelningskontoren berättelser om dessa kontors rörelse.

Riksbankens grund- och reservfond m. m.

§ 1.

Enligt 1941 års bokslut hava riksbankens inkomster och vinster utöver dess utgifter och förluster under samma år utgjort:

1940		1941
Kr. 23,089,037: 13	nettovinst	kr. 19,476,338: 40
	Av bokslutet framgår vidare, att riksbankens tillgångar utöver dess skulder vid 1941 års slut utgjordes av:	
„ 50,000,000: —	grundfonden å	kr. 50,000,000: —
„ 50,000,000: —	avbetalningslånefonden	„ 50,000,000: —
„ 20,000,000: —	reservfonden å	„ 20,000,000: —
„ 2,863,441: 32	tjänstepensionsfonden å	„ 2,863,441: 32
„ 3,904,401: 86	familjepensionsfonden	„ 3,904,401: 86
	samt följande reserverade medel, nämligen:	
	återstående vinstmedel från	
	föregående år	kr. 1,069,154: 89
„ 24,069,154: 89	och vinst för år 1941	„ 19,476,338: 40
		„ 20,545,493: 29
Kr. 150,836,998: 07	1941 års bokslut utvisar alltså för riksbanken ett kapitalöverskott av	kr. 147,313,336: 47

Riksbankens grundfond; översikt av bankens ställning m. m.

Jämlikt beslut vid 1942 års riksdag har av riksbankens vinst för år 1941 19,5 milj. kronor överlämnats till statsverket.

Riksbankens rörelse under år 1941.

Egentliga riksbanksrörelsen.

§ 2.

Tillgångar och skulder. Från riksbankens utgående balansräkning 1941 meddelas här följande huvudposter:

Tillgångar:

	1940		1941
Kr.	352,585,959: 40	Metallisk kassa (enligt § 11 i lagen för Sveriges riksbank)	kr. 492,331,286: 55
"	—	Annan kassatillgång	" 24,428,227: 89
"	46,534,189: 15	Statspapper och obligationer	" 709,753,046: 46
"	303,155,429: 49	Lånerörelsen, diskonterade växlar och lån m. m. .	" 146,702,665: 36
"	894,428,594: 23	Utrikesrörelsen, fordran hos utländska banker, växlar m. m.	" 955,848,897: 15
"	6,767,843: 18	Hos riksgäldskontoret	" 315,708,806: 07
"	33,690,433: 42	Övriga tillgångar och fordringar	" 27,575,601: 56
"	111,211,113: 35	Kursdifferenskonto	" 243,699,075: 66
Kr.	2,230,892,554: 75		Summa kr. 2,916,047,606: 70

Skulder:

Kr.	1,481,790,867: 91	Utelöpande sedlar	kr. 1,699,699,908: 92
"	3,982,906: 52	Postväxlaräkning	" 3,847,018: 72
"	435,726,666: 93	Checkräkning	" 719,904,807: 11
"	11,822,625: 39	Depositionsräkning	" 42,934,351: 02
"	10,000,000: —	Kapitalräkning	" 97,137,116: 71
"	15,000,000: —	Uppsägningsräkning	" 36,000,000: —
"	1,445: 74	Lånerörelsen	" 654: 10
"	33,940,419: 20	Utrikesrörelsen, skuld till utländska banker m. m. .	" 73,960,104: 56
"	180,234: 26	Upphörda lånegrenar	" 180,783: 68
"	87,610,390: 73	Övriga skulder	" 95,069,525: 41
Kr.	2,080,055,556: 68		Summa kr. 2,768,734,270: 23
"	150,836,998: 07	Efter tillägg härtill av riksbankens under § 1 härovan angivna behållna tillgångar	" 147,313,336: 47
Kr.	2,230,892,554: 75	erhålles det under rubriken tillgångar upptagna beloppet	kr. 2,916,047,606: 70

Riksbankens inom linjen förda tillgångar och skulder utgjorde vid slutet av år 1941:

1940		1941
Kr. 16,798,626: 22	<i>Tillgångar</i> (riksbankens mynt- och medaljsamling, internationella bankens aktier, och taxeringsvärdet av riksbankens fastigheter)	kr. 16,805,626: 22
„ 1,674,136: 81	<i>Skulder</i> (utelöpande transport- och bankosedlar, lånebanksobligationer m. m.).....	„ 1,674,084: 81

Såsom riksbankens inkomster och vinster samt utgifter och förluster under år 1941 å den egentliga riksbanksrörelsen redovisas följande huvudposter:

Inkomster och utgifter.

Inkomster och vinster:

1940		1941
Kr. 15,604,180: 88	Lånerörelsen	kr. 6,906,480: 78
„ 5,466,418: 15	Utrikesrörelsen	„ 8,403,741: 70
„ 10,265,983: 92	Statspapper och obligationer	„ 11,212,346: 98
„ 923,380: 08	Övriga inkomster och vinster	„ 1,178,769: 52
Kr. 32,259,963: 03		Summa kr. 27,701,338: 98

Utgifter och förluster:

Kr. 1,689: 90	Lånerörelsen	kr. 4,121: 61
„ 7,637: 33	Upphörda lånegrenar	„ 7,637: 33
„ 1,184,000: —	Avskrivning å statspapper och obligationer	„ —

Förvaltningskostnad:

Kr. 4,166,256: 18	Arvoden och avlöningar	kr. 4,529,921: 65
„ 621,831: 65	Pensioner	„ 697,161: 66
„ 1,367,784: 21	Förvaltningsutgifter	„ 2,934,937: 54
„ 1,821,726: 63	Övriga utgifter	„ 51,220: 79
Kr. 9,170,925: 90		Summa kr. 8,225,000: 58

Kr. 32,259,963: 03	Sedan från ovan omförmälda inkomster och vinster .	kr. 27,701,338: 98
„ 9,170,925: 90	dragits nyssnämnda utgifter och förluster	„ 8,225,000: 58
Kr. 23,089,037: 13	återstår den förut uppgivna nettovinsten under år 1941	kr. 19,476,338: 40

§ 3.

Riksbankens
avlönings-
kostnader m. m.

Såsom under närmast föregående paragraf angivits redovisas arvoden och avlöningar vid riksbanken under år 1941 med sammanlagt 4,529,921 kronor och 65 öre. Detta belopp kan specificeras sålunda:

Fullmäktige och direktionen:

	1940		1941
Kr.	161,109: 34	Arvoden och ersättningar	kr. 165,419: 13

Tjänstemännen:

„	2,913,881: 45	Löner till ordinarie tjänstemän	kr. 2,895,550: 03
„	104,311: 46	Arvoden till styrelseledamöter vid avdelningskontoren	„ 104,299: 49
„	2,438: 75	Arvoden till ombudsmännen vid avdelningskontoren i Göteborg, Malmö och Luleå	„ 2,400: —
„	506,093: 11	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	„ 611,746: 27
„	478,422: 07	Övriga utgifter	„ 750,506: 73 kr. 4,364,502: 52
Kr.	4,166,256: 18		Kronor 4,529,921: 65

Avbetalningslånefonden.

§ 4.

Tillgångar.

Rörande fondens tillgångar den 31 december 1941 hänvisas till bankoutskottets memorial nr 1942: 1.

Spannmålskreditfonden.

§ 5.

Av fonden disponerades såväl vid budgetårets ingång som dess utgång 1,000,000 kronor. Sammanlagda beloppet gjorda uttag uppgick till 774,661 kronor 63 öre och insättningar till 1,049,717 kronor 58 öre. Vid budgetårets ingång uppgick det utestående beloppet till 275,735 kronor 39 öre och vid dess utgång till 679 kronor 44 öre. Under närmast föregående budgetår inlutna räntor 6,771 kronor 82 öre ha inlevererats till statsverket medan under sista budgetåret inlutna räntor 3,461 kronor 04 öre kvarstå i fonden.

Riksbankens pappersbruk.

§ 6.

Det i Tumba bruks räkenskaper upptagna värdet av brukets årstillverkning under år 1941 utgör för:

Bruket
tillverkning.

1940		1941	
Kr. 753,868: 61	sedelpapper	kr. 784,973: 85	
„ 46,885: 70	stämpelpapper	„ 88,110: 43	
„ 45,413: 80	kupong och obligationspapper	„ 2,040: —	
„ 15,422: 34	lagerpapper	„ 21,559: 36	
„ 2,099: 82	övriga sorter	„ 10,207: 11	kr. 906,890: 75
„ 9,412: 40	lumpapp	„	14,134: —
Kr. 878,102: 67		Summa kr.	921,024: 75

Papperstillverkningen har under året gått med vinst enligt nedanstående:

Kr. 863,690: 27	värde av tillverkat papper	kr. 906,890: 75	
„ 172,286: 39	papper under arbete till år 1942	„ 112,753: 59	
„ 172: 44	utskottspapper o. d.	„ 349: 45	kr. 1,019,993: 79
Kr. 1,036,149: 10			

varifrån avgår:

Kr. 150,248: 27	papper under arbete från år 1940	kr. 172,286: 39
-----------------	--	-----------------

omkostnader:

Kr. 287,651: 78	arbetslöner	kr. 271,578: 89	
„ 128,175: 07	materialkostnader	„ 103,693: 24	
„ 64,643: 17	löner under semester etc.	„ 66,977: 49	
„ 36,918: 55	pensioner o. d.	„ 45,570: 99	
„ 81,558: 19	bränsle, kraft, belysning	„ 85,309: 07	
„ 128,654: 57	reparationer	„ 123,388: 06	
„ 8,559: 17	hälsovård	„ 9,610: 81	
„ 96,619: 42	diverse	„ 94,043: 68	kr. 800,172: 23
Kr. 983,028: 19		Summa kr.	972,458: 62
„ 53,120: 91	Vinst	„	47,535: 17
Kr. 1,086,149: 10		Totalsumma kr.	1,019,998: 79

Brukets vinst.

Bruket redovisar vinst å följande verksamhetsgrenar:

1940		1941	
Kr.	9: 49	brukets papperslager i riksbanken kr.	14: 39
„	291: 12	kuvert „	—: —
„	4,260: 18	försålt utskottspapper och papp „	417: 35
„	3,033: 07	papp „	694: 41
„	53,120: 91	papperstillverkningen „	47,535: 17
„	5,765: 51	mynt- och sedelomslag „	7,009: 17
Kr.	66,480: 28		kr. 55,670: 49

Sedan härifrån avdrages:

Kr.	272: 50	förlust å växthusrörelsen kr.	—: —
„	—: —	„ „ kuverttillverkningen „	1,122: 64
„	16,556: 01	„ „ hemmanet „	1,619: 38
Kr.	49,651: 77	återstår brukets nettovinst för året kr.	52,928: 47

vilken disponerats för avskrivningar å:

Kr.	34,375: 14	inventarier kr.	35,364: 03
„	15,276: 63	skatter och försäkringar „	17,564: 44
Kr.	49,651: 77		kr. 52,928: 47

Brukets tillgångar.

Brukets kapitalbehållning redovisas den 31 december 1941 sålunda:

Kr.	22,041: 35	kassabehållning och å postgiro kr.	22,644: 70
„	573,000: —	Tumba bruks egendom „	573,000: —
„	427,720: 32	fasta inventarier „	405,228: 11
„	104,552: 05	lösa inventarier „	131,066: 68
„	207,999: 20	i lager befintligt papper, papp och kuvert „	521,525: 78
„	179,387: 39	värdet av papper och papp under arbete „	120,290: 79
„	270,199: 78	förråd „	340,301: 21
„	7,561: 24	fordringar „	6,990: 69
„	1,370: 03	utlägg „	—: —
Kr.	1,798,831: 36	varifrån avgår ej inbetald omsättningsskatt kr.	185: 34
		Summa	kr. 2,120,862: 62

Behållningens ökning 327,031 kronor 26 öre utgör skillnaden mellan det papperstillverkningen gottskrivna, till tillverkningskostnaden upptagna värdet av levererat sedelpapper jämte insättning på Tumba bruks räkning i riksbanken tillsammans 617,968 kronor 74 öre och från riksbanken erhållen likvid för nämnda papper 945,000 kronor.

Riksbankens sedeltryckeri.

§ 7.

Inkomster och utgifter å riksbankens sedeltryckeri uppgingo under år 1941 till följande belopp: Inkomster och utgifter.

inkomster:		1940	1941
Kr.	54,178: 25	blankettryck m. m. till riksbanken	kr. 74,970: 36
„	76,276: 20	stämplar m. m. till generalpoststyrelsen ..	„ 102,141: 84
„	146,313: 73	andra beställningar	„ 202,566: 65
Kr.	276,768: 18		kr. 379,678: 85

utgifter:		1940	1941
Kr.	602,741: 34	avlöningar	kr. 571,262: 27
„	156,148: 98	förbrukningsartiklar	„ 115,367: 48
„	32,461: 40	fastigheten	„ 40,476: 86
„	12,799: —	reparationer av maskiner	„ 5,089: 48
„	20,684: 38	gas, elektricitet, telefon m. m.	„ 15,258: 28
„	40,496: 60	stämpelpapper	„ 36,937: 58
„	30,502: 95	pensioner	„ 32,463: 24
„	144,208: 77	övriga utgifter ¹⁾	„ 85,076: 45
Kr.	1,040,043: 42		kr. 901,931: 64

Utgifterna överstego således under år 1941 inkomsterna med kr. 522,252: 79

I bostadshyror har under året dessutom influtit kr. 7,200: —
Bränsletillägg „ 416: 85 kr. 7,616: 85

Sedeltrycket har under år 1941 omfattat följande antal sedlar, nämligen:

1940	1941
— st. av 10,000 kronors valör	— st.
— „ „ 1,000 „ „	— „
3,768,000 „ „ 100 „ „	2,160,000 „
2,924,500 „ „ 50 „ „	2,927,600 „
12,073,700 „ „ 10 „ „	8,314,900 „
10,597,000 „ „ 5 „ „	8,536,800 „
6,662,900 „ „ 1 „ „	— „
36,026,100 st. eller sammanlagt	21,939,300 st.

¹⁾ Därav för inventarier 19,374 kronor 12 öre och kostnader för ny sedeltyp 13,187 kronor 28 öre.

§ 8.

Tjänstgörings-
tiden vid riks-
bankens huvud-
kontor och
riksrådgäldskontoret.

I sitt den 3 november 1920 avgivna betänkande angående reglering av statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m. (del LXII angående ny definitiv lönerreglering för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk) förklarade 1902 års löneregeringskommitté, att då kommittén sökt ej endast att till grundval för den föreliggande revisionen lägga kommunikationsverkens lönesystem utan även att i avlöningshänseende i möjligaste mån jämställa befattningshavare vid de verk, som kommittén i nu berörda betänkande behandlade, med motsvarande tjänstemän vid kommunikationsverken, hade kommittén väl uppmärksammat den olikhet i avseende å den dagliga arbetstidens längd, som för det dåvarande rådde mellan kommunikationsverkens styrelser och den centrala förvaltningen i övrigt. För statsdepartementen och de centrala ämbetsverken — med undantag för kommunikationsverkens styrelser — gällde, att arbetstiden å tjänsterummet i regel skulle utgöra minst sex timmar varje vardag; för personalen vid kommunikationsverkens styrelser vore denna arbetstid fastställd till i regel minst sju effektiva timmar (fulla arbetstimmar) varje vardag. Departementschefen hade till kommitténs skärskådande anbefallt det spörsmålet, huruvida denna olikhet skulle bibehållas eller utjämnas samt, i förra fallet, föranleda olikhet jämväl i avseende å avlöningarna.

Enligt kommitténs mening syntes inga bärande skäl kunna anföras för ett bibehållande av denna olikhet. Tvärtom syntes med fullt fog av all personal vid centralförvaltningen kunna avfordras en tjänstgöringstid motsvarande den vid kommunikationsverkens styrelser bestämda. Såvitt kommittén kände, vore ock vid många ämbetsverk och framförallt vid statsdepartementen arbetet så betydande, att vederbörande tjänstemän togos i anspråk i minst lika omfattning som vid kommunikationsverkens styrelser.

Då kommittén sålunda ansåge, att i sammanhang med lönerrevisionen för nu ifrågavarande verk föreskrift borde meddelas om en i regel till sju timmar varje vardag utsträckt arbetstid, förutsatte emellertid kommittén, å ena sidan att nödig utsträckning i den sålunda bestämda arbetstiden kunde vid de tillfällen, då göromålens gång det krävde, påfordras, å andra sidan att inskränkning i arbetstiden måtte kunna medgivas i ungefär motsvarande omfattning, som för det dåvarande gällde beträffande kommunikationsverken.

Föredragande departementschefen förklarade i statsverkspropositionen till 1921 års riksdag under för flera huvudtitlar gemensamma frågor, att han för egen del funne övertygande skäl tala för en anordning av det slag kommittén ifrågasatte. Vad särskilt anginge likställigheten i avseende å arbetstidens längd funne departementschefen densamma i görligaste mån böra genomföras. Därest det föreliggande förslaget vunne riksdagens godkännande, syntes Kungl. Maj:t böra utfärda föreskrifter av innehåll att arbetstiden för

de verk, som berördes av ifrågavarande löneroglering, bestämdes till i regel minst sju timmar varje vardag.

Riksdagen förklarade (skrivelse 1921:55), att en viss merkostnad för staten genom förslaget antagande visserligen icke syntes kunna undvikas, men dels komme denna merkostnad, av allt att döma, att kunna hållas inom rimliga gränser, dels kunde densamma betraktas såsom ett vederlag för den utsträckta arbetstiden med därav följande ökad arbetsprestation, som vore en av förslaget förutsättningar. En utsträckning av den dagliga arbetstiden till sju timmar för de tjänstemannagrupper, varom nu vore fråga, borde enligt riksdagens mening i görligaste mån genomföras.

Den av statsmakterna sålunda beslutade utsträckningen av arbetstiden kom till uttryck genom föreskrift i vederbörande ämbetsverks instruktioner.

Enligt dessa föreskrifter skall arbetstiden å tjänsterummet för ordinarie befattningshavare utgöra 42 timmar i veckan eller, där vecka innehåller mindre än sex arbetsdagar, ett i förhållande till antalet arbetsdagar minskat antal timmar samt förläggas till tider, som bestämmas i arbetsordning eller eljest av ämbetsverkets chef med iakttagande av att arbetstiden icke någon arbetsdag må understiga 4 $\frac{1}{2}$ timmar. I arbetstiden må icke inräknas måltidsrast.

Om och i den mån omständigheterna det tillåta, må verkschef för högst tre månader under tiden juni—september medgiva, att arbetstiden inskränkes med högst 9 timmar i veckan, varvid arbetstiden å lördagar må begränsas till 3 $\frac{1}{2}$ timmar. Å påskafton, midsommarafton och julafton må arbetet efter vederbörande chefs bestämmande helt eller delvis inställas. Då göromålens gång det kräver, äger förman påfordra nödig utsträckning av arbetstiden.

Icke-ordinarie personal skall utföra sitt arbete å tid, varom föreskrifter meddelas i arbetsordning eller eljest av verkschef.

I detta sammanhang må erinras, att Kungl. Maj:t genom kungörelse den 22 maj 1942 (nr 257) föreskrivit att, oavsett vad instruktioner eller andra av Kungl. Maj:t meddelade allmänna föreskrifter innehölle i fråga om inskränkning under sommarmånaderna av arbetstiden vid statliga verk och myndigheter, för vilka arbetstiden vore bestämd till 7 timmar dagligen eller 42 timmar i veckan, skulle under innevarande år gälla, att sådan inskränkning av arbetstiden finge äga rum under en tid av högst två månader — där ej särskilda skäl till annat föranledde väsentligen förlagd till juli och augusti månader — samt omfatta intill 9 timmar i veckan; och borde inskränkningen i arbetstiden till övervägande del avse lördag jämte helgfri måndag, dock under iakttagande att arbetstiden ej finge understiga å lördag 3 $\frac{1}{2}$ timmar och å måndag 5 timmar.

Särskilda bestämmelser om arbetstiden vid de statliga verken och myndigheterna meddelades jämväl för sommarmånaderna 1940 och 1941.

Genom kungörelsen den 31 maj 1940 (nr 397) föreskrevs sålunda, att inskränkningen under sommarmånaderna år 1940 finge omfatta högst 3 timmar i veckan samt avse endast lördag eller lördag jämte helgfri måndag varvid arbetstiden å lördag ej finge understiga $3\frac{1}{2}$ timmar. Vad beträffar sommarmånaderna 1941 föreskrevs genom kungörelsen den 23 maj 1941 (nr 300), att inskränkning i arbetstiden finge omfatta under en tid av högst en månad intill 9 timmar i veckan och under en tid av högst två månader intill 3 timmar i veckan, att omförmälda inskränkning i arbetstiden med intill 9 timmar i veckan borde, där ej särskilda skäl till annat föranledde, förläggas väsentligen till juli månad samt att inskränkning i arbetstiden borde till övervägande del avse lördag jämte helgfri måndag, dock under iakttagande att arbetstiden ej finge understiga å lördag $3\frac{1}{2}$ timmar och å måndag 5 timmar.

Beträffande riksbanken finnes någon bestämd arbetstid icke fastställd. Det bör dock framhållas, att fullmäktige i riksbanken i cirkulär den 30 december 1921 uttalat en förväntan, att även riksbankens tjänstemän i genomsnitt skulle fullgöra en tjänstgöring, som motsvarade den för tjänstgöring inom civilförvaltningen i allmänhet föreskrivna tiden av 7 timmar. Fullmäktige hade dock icke funnit skäl föreligga att fastställa någon daglig tjänstetid å tjänsterummet av 7 timmar, förlagda mellan vissa angivna klockslag. Detta cirkulär gäller ännu formellt. Riksbankens direktion har vidare den 20 mars 1940 tillställt tjänstemännen vid huvudkontoret ett meddelande, vari bestämdes, att den effektiva tjänstgöringstiden borde i genomsnitt omfatta minst 7 timmar per arbetsdag — utom lördag eller dag före helgdag — därest deputeraden för huvudkontoret icke medgäve förkortning därav. Genom ett av direktionen den 1 april 1940 utfärdat meddelande till tjänstemännen vid huvudkontoret föreskrevs, att tjänstemän, som enligt särskilda föreskrifter hade att regelbundet eller efter särskild kallelse utföra arbete å egen eller annan avdelning före eller efter de såsom normala angivna tidpunkterna för arbetets början respektive slut, borde, då arbetsförhållandena det medgäve, beredas kompensation härför i skälig utsträckning. Denna kompensation borde lämnas i form av fritid, vilken i första hand borde beredas därigenom att vederbörande tjänstemän tillätes avlägsna sig från banken före kl. 17. Därest arbetsförhållandena det medgäve, finge avdelningschef, även om ovannämnda anledning icke föreläge, efter att hava övertygat sig om att honom underställd personal icke kunde finna lämplig sysselsättning å annan avdelning, lämna personalen tillstånd att lämna banken före kl. 17. Såsom redan angivits i meddelandet den 20 mars 1940 kunde slutligen vissa tjänstemän på grund av arbetets beskaffenhet eller av personliga skäl tillsvidare undantagas från nu ifrågakvarande bestämmelser.

Ovan angivet undantag har på grund av arbetets beskaffenhet medgivits kassörerna samt på grund av personliga skäl fem tjänstemän i 22 lönegraden.

Tjänstgöringstidens längd för befattningshavarna vid huvudkontoret växlar avsevärt icke blott olika avdelningar emellan utan också inom de särskilda avdelningarna. Sålunda hava vissa tjänstemän, främst i ledande ställning, eller å de mest arbetstyngda avdelningarna en tjänstetid, som uppgår till eller i vissa fall väsentligt överstiger 42 timmar per vecka. Å andra avdelningar åter är tjänstgöringstiden för den personal, som har att utföra det mera rutinmässiga arbetet, kortare — i vissa fall avsevärt kortare — än 42 timmar per vecka. Arbetstiden under sommarmånaderna är på flertalet avdelningar lika lång eller i vissa fall längre än under årets övriga månader, detta på grund av semestrar m. m. Å några få avdelningar hava försök gjorts att förkorta tjänstgöringstiden under två av sommarmånaderna, men det har icke å någon av dessa avdelningar blivit möjligt att medgiva en förkortning, som tillnärmelsevis motsvarar 9 timmar i veckan. Orsaken härtill är även i detta fall önskan att i möjligaste mån förlägga semestrarna till sommarmånaderna.

Här nedan har införts en på uppgifter från riksbanken grundad sammanställning av arbetstidens längd å huvudkontorets olika avdelningar med uppgift tillika om antalet tjänstemän, som pläga vara sysselsatta å respektive avdelning.

Avdelning	Tjänstgörings- tid i timmar per vecka	Antal tjänstemän
Fullmäktiges sekretariat	42—44	9—10
Låneavdelningen	37 $\frac{1}{2}$ ¹⁾	25
Checkräkningsavdelningen	31—40	20
Mynträkningsavdelningen	37	4
Valutaavdelningen	42	10
Utrikesavdelningen	44—45	20
Remboursavdelningen	42	7
Valvsavdelningen	36 $\frac{1}{2}$ —40 ¹⁾	8—9
Depositaavdelningen	39 $\frac{1}{2}$ ²⁾	8
Kreditavdelningen	37—40	6
Revisionsavdelningen	37—40 ³⁾	6—7
Räkenskapsavdelningen	40	7
Korrespondensavdelningen	37—43	5
Statistiska avdelningen	36—39	6—7
Sedelförstörringsavdelningen	33	9—14
Sedelkontoret	32	15
Sedelräkningsavdelningen	33 ⁴⁾	20—50
Ombudsmannaexpeditionen	38 $\frac{1}{2}$	4
Arkivariekontoret	39—44	2
Sedeltryckeriet	38—43	7

¹⁾ Under sommarmånaderna och vid vissa tillfällen under övriga delar av året är tjänstgöringstiden något längre. ²⁾ Härei inräknas lunchrast. ³⁾ Föreståndaren har längre tjänstgöringstid. ⁴⁾ För tre tjänstemän å avdelningen, vilka hava kassavård, är tjänstgöringstiden c:a sex timmar längre.

Praktiskt taget samtliga tjänstemän vid riksbankens huvudkontor intaga lunch i riksbankens lunchrum eller i tjänstelokalerna. Lunchrasten blir därför av relativt kort varaktighet och torde för flertalet tjänstemän uppgå till $\frac{1}{2}$ eller högst $\frac{3}{4}$ timme per dag. Vissa tjänstemän hava dessutom — under vädripaus — beretts tillfälle att besöka lunchrummet $\frac{1}{4}$ timme å eftermiddagen.

Vad riksgäldskontoret beträffar finnas bestämmelser om tjänstgöringstid meddelade i § 3 av tjänstgöringsordningen den 22 december 1938 för riksgäldskontoret. Enligt nämnda bestämmelser skall den dagliga tjänstgöringstiden å tjänsterummet i regel utgöra 7 timmar, förlagda till tid på dagen, som av fullmäktige hestämmas. Om och i den mån omständigheterna det medgiva, må efter beslut av fullmäktige arbetstiden för tre månader under tiden juni—september inskränkas till $5\frac{1}{2}$ timmar om dagen. Då göromälens gång det kräver, äger vederbörande överordnad meddela föreskrift om nödig utsträckning av arbetstiden å tjänsterummet.

Sedan ett flertal år till och med den 30 september 1942 har den dagliga arbetstiden vid riksgäldskontoret omfattat tiden 9,30—16,30 utom lördagar, då tjänstgöringstiden omfattat tiden 9,30—14. I arbetstiden har inräknats en halv timmes lunchrast. Den effektiva tjänstgöringstiden har sålunda för vecka utgjort $36\frac{1}{2}$ timmar. Tjänstgöringstiden vid riksgäldskontoret har sålunda med $5\frac{1}{2}$ timmar för vecka understigit den vid den civila statsförvaltningen sedan år 1921 gängse arbetstiden av 42 timmar för vecka. Under somrarna till och med år 1939 har tjänstgöringstiden under tre månader varit inskränkt till $5\frac{1}{2}$ timmar dagligen, måndag till och med fredag, däri inräknat lunchrast, samt lördagar till $3\frac{1}{2}$ timmar utan lunchrast. Från och med år 1940 har inskränkning i arbetstiden under sommarmånaderna medgivits endast i begränsad omfattning, nämligen under år 1940 endast för lördagar under tiden juni—augusti till $3\frac{1}{2}$ timmar, under år 1941 för lördagar under tiden juni—augusti till $3\frac{1}{2}$ timmar samt för måndagar—fredagar under tiden 1 juli—15 augusti till 6 timmar, däri inräknad lunchrast, samt under år 1942 för lördagar under tiden juni—augusti till $3\frac{1}{2}$ timmar och för måndagar—fredagar under tiden 15 juni—15 augusti till $5\frac{1}{2}$ timmar, däri inräknat lunchrast. Den effektiva tjänstgöringstiden vid riksgäldskontoret under sommarmånaderna har sålunda utgjort år 1939 $28\frac{1}{2}$ timmar, år 1940 36 timmar, år 1941 36 respektive 31 timmar samt år 1942 36 respektive $28\frac{1}{2}$ timmar. Jämväl tjänstgöringstiden under sommarmånaderna har sålunda väsentligt understigit den vid civila statsförvaltningen tillämpade sommartiden.

Från och med den 1 oktober 1942 omfattar tjänstgöringstiden vid riksgäldskontoret dagligen 7 timmar, däri ej inräknat lunchrast, dock att arbetstiden under lördagar utgör $4\frac{1}{2}$ timmar. Den effektiva tjänstgöringstiden är sålunda numera $39\frac{1}{2}$ timmar. Trots denna ökning av arbetstiden understiger densamma den vid civila statsförvaltningen gällande med $2\frac{1}{2}$ timmar för vecka.

Såsom av det ovan anförda framgår har inom den civila statsförvaltningen sedan 1921 en tjänstgöringstid av 42 timmar för vecka varit gällande.

För riksbankens vidkommande hava fullmäktige i cirkulär den 30 december 1921 uttalat förväntan, att även riksbankens tjänstemän i genomsnitt fullgjorde en tjänstgöring, som motsvarade den för tjänstgöring inom civilförvaltningen i allmänhet föreskrivna tiden av 7 timmar. Vad beträffar riksgäldskontoret finnes icke något motsvarande uttalande.

I detta sammanhang kunna revisorerna icke förbigå ett av vice riksbankschefen F. Wallberg den 6 juni 1942 avlämnat förslag till omläggning av organisationen vid riksbankens huvudkontor. I nämnda förslag har framhållits, att den nuvarande organisationen visade, att stora brister i olika avseenden förekommo. Sammanlagt resulterar förslaget, sedan omläggningen i dess helhet kunnat genomföras, i ett besparingsresultat, som räknat i personal utgör c:a 135 personer och i kostnader c:a 1,250,000 kronor per år. Utan att förbise att vice riksbankschefen vid framräkandet av nämnda kostnadsbesparing för sin del icke direkt åberopat de av revisorerna ovan berörda förhållandena i avseende på arbetstiden, hava revisorerna ansett sig icke kunna underlåta att här erinra om resultatet av ifrågavarande utredning.

Den av revisorerna verkställda utredningen utvisar, att tjänstgöringstiden vid riksbankens huvudkontor — med undantag av vissa avdelningar — icke oväsentligt understiger den vid civila statsförvaltningen gällande. Vad beträffar riksgäldskontoret har tjänstgöringstiden intill den 1 oktober innevarande år utgjort endast 36¹/₂ timmar för vecka, och även med därefter föreskriven utökning av arbetstiden understiger densamma alltjämt den för statsförvaltningen gällande. För övrigt må här erinras om det förhållandet, att i motioner till 1940 års lagtima riksdag hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om ändring i gällande instruktioner, arbetsordningar m. m., så att arbetstiden för befattningshavare i statens tjänst ökades från 42 till 48 timmar per vecka samt under s. k. sommartid från 33 timmar till 39 timmar per vecka. Ehuru riksdagen efter inhämtande av allmänna lönenämndens utlåtande icke funnit nämnda motioner böra föranleda någon generell utvidgning av arbetstiden för statens tjänstemän på sätt som i motionerna ifrågasatts, framlade riksdagen likväl förslag till vissa åtgärder i syfte att ernå ett effektivare utnyttjande av den fastställda arbetstiden.

Revisorerna vilja ifrågasätta, huruvida icke tjänstgöringstiden vid riksbankens huvudkontor och riksgäldskontoret borde närmare anslutas till den för civila statsförvaltningen gällande.

§ 9.

I revisionen av riksbankens styrelse och förvaltning hava samtliga undertecknade revisorer deltagit.

§ 10.

Tillstyrkan av
ansvarsfrihet.

Med anledning av den i 21 § av gällande instruktion meddelade föreskrift få revisorerna slutligen härmed för riksdagen meddela, att med avseende på riksbankens förvaltning under den tid granskningen omfattat revisorerna ej funnit anledning till annan erinran än som ovan anförts samt att de för sin del anse, att ansvarsfrihet bör fullmäktige beviljas.

Siffer-
uppgifterna.

För riktigheten av i denna berättelse meddelade sifferuppgifter ansvarar den sekreterare, som vid granskningen av riksbanken biträtt revisorerna.

Jämlikt gällande instruktion kommer denna berättelse att överlämnas till fullmäktige i riksbanken.

Stockholm den 15 december 1942.

L. A. Björklund

Nils Holmström

P. Granath

Carl Eriksson

C. P. Wahlmark

Oscar Carlström

O. W. Lövgren

Th. Gardell

Per Andersson

Emil Andersson

Gunnar Persson

K. E. Johanson

Al Vanner